

Kabinet: schaf box 3 af en belast vermogensinkomsten in box 1

Samenvatting

Het Kerstarrest was de (voorlopige) nekslag voor het wettelijk systeem van belastingheffing over sparen en beleggen. De forfaitaire rendementsgrondslag raakte vanaf 2017 te ver verwijderd van het daadwerkelijk rendement waardoor mensen box 3-heffing verschuldigd konden zijn over een forfaitair inkomen dat ze in werkelijkheid bij lange na niet haalden. Dit trof vooral spaarders. Het kabinet heeft getracht dit te repareren door de introductie van een forfaitaire spaarvariant die thans in de Wet rechtsherstel box 3 en in de Overbruggingswet box 3 is opgenomen. Echter dit blijkt volgens de jurisprudentie vooralsnog niet meer dan een lapmiddel te zijn. De Hoge Raad zal hier uiteindelijk een finaal oordeel over moeten vellen.

Het Register Belastingadviseurs is van mening dat inkomsten uit vermogen niet forfaitair belast moeten worden, maar op basis van het daadwerkelijk genoten rendement. Het sluit beter aan bij de draagkracht van de burger en zal door de meeste burgers daardoor als meer rechtvaardig worden ervaren. De vraag is dan hoe kunnen deze inkomsten het best worden belast?

Het antwoord van het Register Belastingadviseurs op deze vraag luidt niet door een nieuw vermogenswinstbelasting of vermogensaanwasbelasting te creëren, maar gebruik te maken van een reeds bestaand en beproefd systeem dat ondernemers en bedrijven al jaren gebruiken. Een vermogenswinstbelasting op basis van “totaalwinstbegrip” en “goedkoopmansgebruik”. Dit betekent dat inkomsten uit vermogen niet meer belast worden in box 3, maar in box 1. De hoofdlijnen van deze oplossing luiden als volgt:

- schaf box 3 af, ofwel schrap hoofdstuk 5 van de Wet IB 2001 (Heffingsgrondslag bij sparen en beleggen);
- breid de werkingssfeer van afdeling 3.4 van de Wet IB 2001 (Belastbaar resultaat uit overige werkzaamheden) uit met belastbaar resultaat uit vermogen.

De uitgangspunten van belastingheffing van inkomsten uit vermogen in box 1 luiden als volgt:

- heffing dient niet plaats te vinden over een forfaitair inkomen, maar over het daadwerkelijk genoten inkomen uit sparen en beleggen. En dan zowel over de directe jaarlijkse inkomsten (rente, dividend, huur, e.d.), als over de indirecte inkomsten in de loop der tijd (vermogensmutaties);
- ontzie de kleine spaarders en beleggers door de introductie van een inkomensdrempel voor inkomsten uit vermogen;
- mensen met een hoger inkomen (uit arbeid en vermogen gezamenlijk) dienen extra meer belasting te betalen dan mensen met een lager inkomen (belastingprogressie, ongeacht of het gaat over inkomen uit werk of inkomen uit vermogen);
- door de inkomsten uit vermogen te belasten in box 1 worden deze inkomsten ook (al dan niet tot een maximum) belast met premies volksverzekeringen;
- door het indexeren van de tariefschijven in box 1 en de inkomensdrempel wordt inflatiewinst (deels) niet belast;
- het systeem van belastingheffing over inkomsten uit vermogen dient zoveel, als mogelijk is, inpasbaar te zijn in de bestaande systematiek van wet- en regelgeving, zodat niet of nauwelijks nieuwe fiscale regelingen hoeven te worden getroffen;
- een eenvoudig, ruime en duidelijk overgangsregeling om zoveel mogelijk discussies bij overgang naar nieuwe systeem te voorkomen;
- het dient een betrekkelijk eenvoudig systeem te worden. Elke belastingplichtige met een gezond boerenverstand moet het stelsel kunnen begrijpen en daardoor in de praktijk ook kunnen toepassen. Er moet worden voorkomen dat belastingplichtigen met 'eenvoudige' spaartegoeden en beleggingen professionele ondersteuning nodig gaan hebben bij het aangeven van hun inkomen;
- voor de volledigheid: box 2 blijft naast box 1 bestaan.

Daarnaast zou het als 'bijvangst' geweldig zijn, als ook nog andere complexe fiscale vraagstukken in de inkomstenbelasting kunnen worden geschrapt of vereenvoudigd.

1 Inleiding

Het kabinet worstelt overduidelijk met een probleem: het vaststellen van de heffingsgrondslag bij inkomen uit sparen en beleggen, ofwel de wat we inmiddels toch wel als ‘beruchte’ box 3-problematiek mogen duiden. Dat bleek voor het eerst uit de Kamerbrief van 15 april 2022¹ met de “Contourennota box 3-heffing op basis van werkelijk rendement” en voor het laatst nog concreet uit de beantwoording van de Kamervragen² op 24 maart 2023 (Vragen van het Tweede Kamerlid Gündoğan over het bericht “Kabinet biedt alternatief voor aangekondigde vermogensbelasting”).

Het Kerstarrest³ was de (voorlopige) nekslag voor het wettelijk systeem van belastingheffing over sparen en beleggen. De forfaitaire rendementsgrondslag raakte vanaf 2017 te ver verwijderd van het daadwerkelijk rendement waardoor mensen box 3-heffing verschuldigd konden zijn over een forfaitair inkomen dat ze in werkelijkheid bij lange na niet haalden. Dit trof vooral spaarders.

De spaarvariant die thans in de Wet rechtsherstel box 3 en in Overbruggingswet box 3 is opgenomen, blijkt volgens jurisprudentie vooralsnog niet meer dan een lapmiddel te zijn. Het benadert het werkelijke inkomen ietwat meer, maar niet bijzonder veel meer. In feite worden alleen spaarders tegemoet gekomen. Andere mensen met een laag rendement over hun vermogen niet. Dat schuurt, en die mensen zoeken daarom de weg naar de rechter. Op dit moment is de jurisprudentie onmiskenbaar in het voordeel van die belastingplichtigen⁴. Als het werkelijk rendement lager is dan het forfaitaire rendement volgens het rechtsherstel dat de Wet rechtsherstel box 3 biedt, heeft de rechter tot nu toe nog steeds geoordeeld dat belastingheffing plaats dient te vinden over het lagere werkelijke rendement. De Hoge Raad moet hierover nog een finaal oordeel vellen, maar er is een gereede kans dat de bestaande

¹ TK-stukken 2022Z07658.

² Antwoorden op Kamervragen over het bericht ‘Kabinet biedt alternatief voor aangekondigde vermogensbelasting’ d.d. 24 maart 2023.

³ HR 24-12-2021, nr. 21/01243, ECLI:NL:HR:2021:1963.

⁴ Tot nu toe hebben drie van de vier gerechtshoven een of meer uitspraken gewezen waarin expliciet of impliciet werd geoordeeld dat een lager werkelijk rendement een meer correcte heffingsgrondslag is dan het forfaitaire rendement: zie o.a. Hof 's-Hertogenbosch 22 maart 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:945, Hof Amsterdam 9 maart 2023, ECLI:NL:GHAMS:2023:674 en Hof Arnhem-Leeuwarden 7 februari 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:1116.

jurisprudentie in stand blijft. Vandaar de boude stelling dat de spaarvariant die thans in de wet is opgenomen, vooralsnog niet meer dan een lapmiddel blijkt te zijn.

Belastingheffing over het werkelijk rendement verdient sowieso de voorkeur boven een forfaitair rendement. Het sluit beter aan bij de draagkracht van de belastingplichtige en zal daardoor als meer rechtvaardig worden ervaren. Alleen luidt het probleem: hoe kan het werkelijk rendement voor spaarders en beleggers zo zorgvuldig mogelijk worden gedefinieerd? En hoe is dat voor de Belastingdienst zo eenvoudig mogelijk inpasbaar in de bestaande wet- en regelgeving? En daardoor wellicht ook in de bestaande ICT-systemen?

Onderstaande denkrichtingen kunnen helpen bij het vinden van een oplossing voor de huidige box 3-problematiek. Hierbij denkt het Register Belastingadviseurs “out of the box 3”.

De reden voor het Register Belastingadviseurs om deze denkrichting naar buiten te brengen is het helpen bij het vinden van een aanzienlijk eenvoudiger, meer uitvoerbare, kostenefficiënte en realistische belastingwetgeving. Vanuit de kennis, maar vooral ook vanuit de praktijkervaring waar het Register Belastingadviseurs over beschikt.

2 Alternatieve oplossing in hoofdlijnen

2.1 Achtergrond van de alternatieve oplossing

Het boxenstelsel zoals dat vanaf 2001 in de Wet IB 2001 is opgenomen, kent als achtergrond een systematiek van belastingheffing in de drie boxen:

- in box 1 worden belast werkelijke inkomsten uit onderneming, arbeid, periodieke uitkeringen en verstrekkingen, aangevuld met onder andere inkomsten uit de eigen woning;
- in box 2 worden belast werkelijke inkomsten uit de eigen bv, rekening houdend met de omstandigheid dat die winsten al eerder in de eigen bv met vennootschapsbelasting belast zijn geweest;
- in box 3 worden belast forfaitaire inkomsten uit vermogen.

Box 3 ontleent zijn bestaansrecht aan het afwijkend vaststellen van het inkomen, afwijkend van het bepalen van inkomen in box 1 en box 2: niet de werkelijke inkomsten worden belast, maar een forfaitaire benadering van dat inkomen. Daarmee wijkt de bepaling van het inkomen in box 3 essentieel af van de vaststelling van het inkomen in box 1 en in box 2. Dat is de reden waarom destijds vermogensinkomsten in een aparte box zijn opgenomen, en met name niet in box 1.

Nu vanaf 2027 het inkomen uit vermogen niet langer forfaitair wordt benaderd, maar het inkomen uit vermogen wordt vastgesteld op basis van het daadwerkelijk gerealiseerde vermogensinkomen, is de noodzaak van het belasten van vermogensinkomsten in een aparte box vervallen. En kan belastingheffing over inkomen uit vermogen simpelweg in box 1 worden geregeld. Wellicht dient zelfs te worden gesteld dat in het kader van de wetssystematiek werkelijk genoten vermogensinkomsten vanaf 2027 (weer) in box 1 *moeten* worden opgenomen. Het handhaven van het belasten van vermogensinkomsten in box 3 op basis van forfaitaire eenjarige / meerderjarige rendementen (ook als deze verder verfiijnd worden) zal in lengte van jaren nog tot veel discussies leiden.

Zie hier de crux van de oplossingsgedachte voor de box 3-problematiek: schaf box 3 af en belast vermogensinkomsten in box 1. Dat is dogmatisch beter en creëert eenvoud. En verdient de voorkeur boven het gealloceerd houden van inkomen uit vermogen in een separate box 3 met schakelbepalingen naar afdeling 3.2 van de Wet IB 2001.

2.2 Uitgangspunten

De uitgangspunten van belastingheffing van inkomsten uit vermogen in box 1 luiden als volgt:

- heffing dient niet plaats te vinden over een forfaitair inkomen, maar over het daadwerkelijk genoten inkomen uit sparen en beleggen. En dan zowel over de directe jaarlijkse inkomsten (rente, dividend, huur, e.d.), als over de indirecte inkomsten in de loop der tijd (vermogensmutaties);
- ontzie de kleine spaarders en beleggers door de introductie van een inkomensdrempel voor inkomsten uit vermogen;

- mensen met een hoger inkomen (uit arbeid en vermogen gezamenlijk) dienen extra meer belasting te betalen dan mensen met een lager inkomen (belastingprogressie, ongeacht of het gaat over inkomen uit werk of inkomen uit vermogen);
- door de inkomsten uit vermogen te belasten in box 1 worden deze inkomsten ook (al dan niet tot een maximum) belast met premies volksverzekeringen;
- door het indexeren van de tariefschijven in box 1 en de inkomensdrempel wordt inflatiewinst (deels) niet belast;
- het systeem van belastingheffing over vermogen dient zoveel als mogelijk is inpasbaar te zijn in de bestaande systematiek van wet- en regelgeving, zodat niet of nauwelijks nieuwe fiscale regelingen hoeven te worden getroffen;
- het dient een betrekkelijk eenvoudig systeem te worden. Elke belastingplichtige met een gezond boerenverstand moet het stelsel kunnen begrijpen en daardoor in de praktijk ook kunnen toepassen. Er moet worden voorkomen dat belastingplichtigen met 'eenvoudige' spaartegoeden en beleggingen professionele ondersteuning nodig gaan hebben bij het aangeven van hun inkomen;
- voor de volledigheid: box 2 blijft naast box 1 bestaan.

Daarnaast zou het als 'bijvangst' geweldig zijn, als ook nog andere complexe fiscale vraagstukken in de inkomstenbelasting kunnen worden geschrapt of vereenvoudigd.

2.3 Hoofdpijnen van de mogelijke oplossing

De hoofdpijnen van deze oplossing luiden als volgt:

- schaf box 3 af, ofwel schrap hoofdstuk 5 van de Wet IB 2001 (Heffingsgrondslag bij sparen en beleggen);
- breid de werkingssfeer van afdeling 3.4 van de Wet IB 2001 (Belastbaar resultaat uit overige werkzaamheden) uit met belastbaar resultaat uit vermogen.

Dat vergt aanpassing van terminologie in hoofdstuk 3 van de Wet IB 2001, omdat in box 1 niet langer alleen inkomen uit werk en woning wordt belast, maar ook inkomen uit vermogen.

Zo dienen:

- de titel van hoofdstuk 3 van de Wet IB 2001 te luiden “Heffingsgrondslag bij werk en vermogen”;
- de titel van afdeling 3.4 te luiden “Belastbaar resultaat uit overige werkzaamheden en vermogen”.

Alleen laten we de terminologie even voor wat het is.

De crux van de oplossing luidt als volgt:

- bepaal in art. 3.90 Wet IB 2001 het volgende: *“Belastbaar resultaat uit overige werkzaamheden en vermogen is het gezamenlijke bedrag van het resultaat uit een of meer werkzaamheden of vermogensbestanddelen die geen belastbare winst of belastbaar loon genereren verminderd met de terbeschikkingstellingsvrijstelling (§ 3.4.3 Vermogensvrijstelling).”* en
- bepaal in nieuw artikelen 3.91 e.v. Wet IB 2001 het volgende *“Onder het resultaat uit een of meer werkzaamheden of vermogensbestanddelen wordt verstaan het gezamenlijke bedrag van de inkomsten die de belastingplichtige uit een of meer vermogensbestanddelen geniet.”*

2.4 Effect van deze oplossing

Het effect van bovengenoemde uitbreiding van de werkingssfeer van art. 3.4 Wet IB 2001 is dat niet langer een forfaitair rendement in box 3, maar het daadwerkelijk genoten inkomen in box 1 wordt belast. Door de inbedding van vermogensinkomsten in afdeling 3.4 van de Wet IB 2001 worden door de werking van art. 3.94 e.v. Wet IB 2001 vermogensinkomsten voortaan de facto bepaald volgens het ‘totaalwinstbegrip’ van art. 3.8 Wet IB 2001. En aan de jaren toegerekend volgens het ‘goedkoopmansgebruik’ van art. 3.25 Wet IB 2001. Een jarenlang beproefd systeem dat voor ondernemers en bedrijven geldt.

Aldus wordt aangesloten bij bestaande wet- en regelgeving en jurisprudentie. En wordt een afzonderlijke bepaling van het begrip ‘inkomen uit sparen en beleggen’ in box 3 vermeden.

Kortom:

- directe vermogensinkomsten uit de vermogensbestanddelen worden in het jaar van genieten belast en indirecte vermogensinkomsten (waardeaangroei van de vermogensbestanddelen) in het jaar van realisatie. Een en ander volgens het totaalwinstbegrip en het stelsel van goedkoopmansgebruik;
- de genietters van vermogensinkomen krijgen noch aanspraak op ondernemersfaciliteiten⁵ (het zijn immers geen ondernemers), noch op ondernemingsfaciliteiten⁶ (het betreft immers ook geen ondernemingsvermogensbestanddelen), maar hebben wel recht op de bestaande TBS-vrijstelling.

3 Oplossing meer in detail

Het spreekt voor zich dat bovenstaande oplossing verder uitgewerkt dient te worden. Het Register Belastingadviseurs geeft hieronder een aantal aandachtspunten.

3.1 Inkomensbegrip

Het inkomensbegrip als het gaat om inkomen uit vermogen wordt gekoppeld aan het totaalwinstbegrip en goedkoopmansgebruik voor het toedelen van het totaalinkomen aan de betreffende jaren.

Inkomen dient hier voor de goede orde algebraïsch te worden geïnterpreteerd. Het gaat niet alleen om positieve vermogensinkomsten, zoals ontvangen renten, dividenden, huren, royalty's en vermogenswinsten maar ook om betaalde kosten⁷ die aan die vermogensinkomsten toerekenbaar zijn en betaalde rente over schulden. Het volledige begrip 'vermogensinkomsten' wordt behandeld volgens de bepaling van het resultaat van art. 3.94 Wet IB 2001, en daarmee grotendeels volgens het winstbegrip.

Dat winstbegrip is bestaande wet- en regelgeving, waarin zaken zijn uitgekristalliseerd die anders in box 3 alle opnieuw zouden moeten worden gedefinieerd.

⁵ Zoals de mkb-winstvrijstelling en de ondernemersaftrek (w.o. zelfstandigenaftrek en stakingsaftrek).

⁶ Zoals willekeurige afschrijvingen en investeringsaftrek.

⁷ Rekening houdend met de kostenafgrekbeperking zoals bepaald in art. 3.14 t/m 3.17 Wet IB 2001.

Denk daarbij aan zaken als:

- vruchtgebruik en blooteigendom;
- juridisch en economisch eigendom;
- (af)waardering van vorderingen, kwijtschelding van schulden⁸, e.d.;
- aftrekbaarheid van kosten;⁹
- inkomen uit genotsrechten;
- verschil tussen regulier onderhoud (ineens aftrekbaar) en groot onderhoud (investering);
- afbakening van zakelijke sfeer ten opzichte van functionele sfeer (eliminieren van de familieverhoudingen); en
- valutaresultaten.

3.2 Step up

Het migreren van een belastingheffing over forfaitaire inkomsten naar een heffing over daadwerkelijk gerealiseerde vermogensinkomsten inclusief waardemutaties, impliceert de noodzaak van een step up regeling. Als de vermogenswinsten vanaf 1 januari 2027 belast worden, dient de waarde van de vermogensbestanddelen per die datum te worden bepaald als beginwaarde, vanaf welke waarde voortaan belastingheffing plaatsvindt.

Ofschoon ook hier kan worden aangesloten bij de regelingen van art. 3.8 Wet IB 2001 die gelden bij een sfeerovergang zoals van box 3 naar box 1 (bijvoorbeeld als een IB-ondernemer besluit om een aan derden verhuurd bedrijfspand voortaan in het kader van zijn eigen onderneming te gaan gebruiken), verdient het aanbeveling om met een praktische regeling te komen. Zoals ook gold bij de introductie van de tbs-regeling in het jaar 2001. Voor vermogenselementen met een objectieve waarde in het economische verkeer (zoals beursgenoteerde aandelen, obligaties en crypto) kan worden aangesloten bij die waarden.

⁷ Rekening houdend met de kostenafrekbeperking zoals bepaald in art. 3.14 t/m 3.17 Wet IB 2001.

⁸ Met inachtneming van een kwijtscheldingswinstvrijstelling zoals bepaald in art. 3.13, eerste lid, onderdeel a Wet IB 2001.

⁹ Waarbij aan afschrijvingskosten bij vastgoed niet zal worden toegekomen, omdat de restwaarde bij beleggingsvastgoed doorgaans niet lager is dan de aanschafwaarde zodat er geen afschrijvingspotentieel bestaat.

Bij een aantal vermogensbestanddelen is dat lastiger, zoals:

- onroerende zaken; en
- lange termijn vorderingen en schulden met een contractuele rente die afwijkt van de actuele rente.

Het Register Belastingadviseurs pleit voor een eenvoudige overgangsregeling. Zo kan voor onroerende zaken worden aangesloten bij de WOZ-waarde plus 20%. En voor vorderingen op de nominale waarde. Evenwel met een tegenbewijsregeling voor belastingplichtigen om grote discrepanties tussen deze forfaitaire waarden en de waarden in het economische verkeer te vermijden.

3.3 Objectieve vrijstellingen

Zoals nu in de winstsfeer objectieve vrijstellingen bestaan (zoals de landbouw- en bosbouwvrijstelling) kunnen ook voor vermogensinkomsten objectieve vrijstellingen worden gecreëerd. Dat zijn de vrijstellingen die nu ook al in box 3 gelden (zie m.n. art. 5.7 e.v. Wet IB 2001), zoals:

- roerende zaken die door een belastingplichtige voor persoonlijke doeleinden worden gebruikt en niet hoofdzakelijk als belegging dienen;
- gedefiscaliseerde erfrechtelijke verkrijgingen;
- bossen, natuurterreinen en NSW-landgoederen;
- voorwerpen van kunst en wetenschap;
- bepaalde kapitaalverzekeringen;
- groene beleggingen; en
- nettolijfrenten en nettopensioenen.

Die vrijstellingen staan nu in afdeling 5.2 van de Wet IB 2001 opgenomen en kunnen als objectieve vrijstellingen voor vermogensinkomsten in afdeling 3.4 Wet IB 2001 worden overgenomen.

3.4 Tarief

3.4.1 Belastingpercentage en tariefkorting voor vermogensinkomsten

Het huidige box 1-tarief (ca. 37% bij een inkomen tot ca. € 73.000 en 49,5% over het meerdere) is hoger dan het huidige box 3-tarief (oplopend van 32% in 2023 tot 34% in 2025). Dit impliceert een principe dat inkomen uit werk en woning kennelijk zwaarder moet worden belast dan inkomen uit sparen en beleggen.

Door toepassing van de bestaande tbs-vrijstelling (in de nieuwe systematiek beter te duiden als tariefkorting voor vermogensinkomsten) van 12% wordt het effectieve tarief waartegen vermogensinkomsten belast worden afgerond 32,5%¹⁰ (basis IB-schijf) en 45%¹¹ (hoge IB-schijf). Door de tariefkorting voor vermogensinkomsten wordt tegemoetgekomen aan het principe dat inkomen uit werk zwaarder moet worden belast dan inkomen uit vermogen. Als dit principe losgelaten dient te worden, en de belastingheffing over werk even hoog dient te zijn als de belastingheffing over vermogen, kan de 12% tariefkorting voor vermogensinkomsten overigens achterwege blijven. In het vervolg van dit relaas veronderstellen wij dat het lagere belastingtarief voor vermogensinkomsten gehandhaafd dient te blijven.

Door het belasten van inkomen uit vermogen in box 1 komt verder het draagkrachtbeginsel meer tot zijn recht. Volgens het draagkrachtbeginsel moet elke belastingplichtige naar zijn kunnen bijdragen aan de financiering van overheidsuitgaven. In deze systematiek betaalt een belastingplichtige bij een hoger inkomen – ongeacht of de bron arbeid of vermogen is – meer belasting. Daarnaast wordt op dit moment in box 3 alleen inkomstenbelasting geheven. De belastingheffing in box 1 bestaat naast de inkomstenbelasting ook uit heffing van premie volksverzekeringen (tot een inkomen van ca. € 37.000). Door de inkomsten uit vermogen in box 1 te belasten wordt een deel van deze inkomsten ook belast met premies volksverzekeringen.

¹⁰ 37% minus 12% over die 37% is 32,56%.

¹¹ 49,5% minus 12% over 37% als basisschijf.

Aspecten die hiermee verband houden, luiden als volgt:

- inkomen uit vermogen wordt in de progressie van de box 1-tarieven getrokken. Naar mate het inkomen uit vermogen hoger wordt, wordt ook de gemiddelde belastingheffing over dat inkomen hoger;
- er ontstaat meer neutraliteit tussen belastingheffing over inkomen uit werk en inkomen uit vermogen. Een belastingplichtige met een laag inkomen uit werk en een hoog inkomen uit vermogen enerzijds en een belastingplichtige met een hoog inkomen uit werk en een laag inkomen uit vermogen anderzijds, worden gelijkkelijk belast;
- inkomsten uit werk en inkomsten uit vermogen gaan cumuleren. Een belastingplichtige met een bepaald inkomen uit werk gaat verhoudingsgewijs meer belasting over zijn inkomen uit vermogen betalen, navenant dat inkomen uit vermogen hoger is.

Verder is het belangrijk om op te merken dat vermogensinkomsten die worden opgenomen in art. 3.91 e.v. Wet IB 2001 de arbeidskorting niet raken. Belastingplichtigen met arbeidsinkomen die nu arbeidskorting genieten, houden aanspraak op een even hoge arbeidskorting. Zij raken de arbeidskorting niet kwijt, noch geheel, noch gedeeltelijk.

3.4.2 Drempel voor inkomen uit vermogen

Thans geldt in box 3 een heffingvrij vermogen van € 57.000 per belastingplichtige. Door dat heffingvrije vermogen worden kleine spaarders en beleggers ontzien. Als de heffingsgrondslag niet langer wordt gevormd door een forfaitair inkomen uit vermogen maar de reële inkomsten, verdient het aanbeveling om naast een tariefkorting voor vermogensinkomsten van 12% een drempel voor inkomen uit vermogen in te stellen. Een inkomen onder die drempel wordt niet belast. Er vindt alleen belastingheffing plaats indien en voor zover de vermogensinkomsten hoger zijn dan die drempel. Het effect is een vorm van bepaald heffingvrij inkomen uit vermogen.

Bij een heffingvrij vermogen in 2023 van € 57.000 per belastingplichtige, kan worden gedacht aan een inkomensdrempel van € 3.000 per belastingplichtige, welke jaarlijks met de inflatiecorrectie stijgt. Ongeacht of de vermogensinkomsten bestaan uit rente uit banktegoeden of rendementen uit andere bezittingen. Spaarders die een rente genieten van

stel 1% mogen daardoor € 300.000 spaartegoed hebben, alvorens zij aan belastingheffing toekomen. Beleggers die een rendement genieten van stel 6% mogen € 50.000 beleggingsvermogen hebben, alvorens zij aan belastingheffing toekomen.

Het instellen van een inkomensdrempel voor vermogensinkomsten leidt overigens bij belastingplichtigen met een inkomen in de hoge IB-schijf effectief van 49,5% tot een groter voordeel dan bij belastingplichtigen met een inkomen in de basisschijf van 37%, en vormt in zoverre enigszins een reparatie van het progressienadeel over vermogensinkomsten zoals hierboven is beschreven.

3.5 Uitgangspunt vermogenswinstbelasting, met optie voor vermogensaanwasbelasting

De hoofdregel binnen art. 3.8 Wet IB 2001 is dat belastingheffing over vermogenswinsten plaatsvindt via een vermogenswinstbelasting. Pas bij realisatie van vermogenswinsten vindt belastingheffing plaats, niet over tussentijdse waardemutaties. Dat heeft voor beleggers enerzijds belangrijke voordelen:

- het is niet nodig om jaarlijks de waarde van de beleggingen te bepalen. Dat is vooral voor onroerende zaken een zeer belangrijk praktijkvoordeel. Zeker bij bedrijfstvastgoed is de WOZ-waarde niet altijd representatief voor de werkelijke waarde in het economische verkeer en kan dan ook niet als maatstaf voor de bepaling van de vermogensaanwas worden gehanteerd. Het jaarlijks laten taxeren van (on)roerende zaken is in de praktijk niet haalbaar. Het is eenvoudigweg te kostbaar voor de eigenaren en veroorzaakt een enorme handling. Bovendien is de handhaafbaarheid bij een vermogensaanwasbelasting een heikel punt als de WOZ-waarde niet als maatstaf kan worden gebruikt;
- belastingheffing vindt pas bij realisatie plaats. Daardoor wordt voorkomen dat tussentijds met de fiscus moet worden afgerekend terwijl er (nog) geen liquide middelen beschikbaar zijn. Dat is in de praktijk vooral bij beleggingsvastgoed en effectenportefeuilles belangrijk;

- tussentijdse waardeschommelingen leiden niet tot complicaties op het gebied van verliesverrekening. Er wordt voorkomen dat in jaar n belastingheffing over een waardeaan groei plaatsvindt, terwijl in jaar n+1 die waardeaan groei weer ongedaan wordt gemaakt door een waardedaling. Een vermogensaanwasbelasting is vooral bij beleggers met een volatiele effectenportefeuille erg storend.

Anderzijds heeft een vermogenswinstbelasting ook nadelen:

- het kan leiden tot een jarenlang uitstel van belastingheffing;
- de hoogte van de inkomst (en daarmee ook de hoogte van de aanslag) kan bij realisatie door de cumulatie van jaarlijkse waardeaan groei fors oplopen;
- belastingplichtigen moeten de historie van de (aankoop)waarde van beleggingen goed bijhouden.

Belastingplichtigen kunnen kiezen om bepaalde vermogenselementen te belasten volgens een vorm van vermogensaanwasbelasting. Bijvoorbeeld door beursgenoteerde effecten jaarlijks te waarderen op de waarde in het economisch verkeer, zijnde de beurskoers aan het eind van het belastingjaar. Deze systematiek past bij hetgeen nu ook plaatsvindt in de jaarwinst op basis van goedkoopmansgebruik. Dit past ook vooral voor beleggers in beursgenoteerde effecten die veel aan- en verkooptransacties binnen hun portefeuille kennen. Het voorkomt een ingewikkelde administratie van hun beleggingen. Eenvoud troef.

3.6 Verliesverrekening

3.6.1 'Verticale' verliescompensatie

Door het inkomen uit vermogen in box 1 op te nemen, wordt een negatief saldo aan vermogensinkomsten (verlies) eerst verrekend andere inkomsten in box 1 (zoals met winsten uit onderneming, lonen, pensioenuitkeringen en dergelijke). Dit systeem verhoogt de acceptatiegraad bij belastingplichtigen. Als sprake is van een positief inkomen uit arbeid maar een negatief inkomen uit vermogen in enig jaar, dan is de belastingplichtige per saldo over zijn totale inkomen minder belastingheffing verschuldigd. De negatieve vermogensinkomsten dempen de belastingheffing over zijn inkomen uit werk.

In de praktijk zal door de verticale verliescompensatie in box 1 een verliescompensatie (voor vermogensinkomsten) over de jaren heen daardoor vaak al niet meer aan de orde zijn. Een separate behandeling van vermogensinkomsten in box 3 – vooral als dan de werkelijke inkomsten belast – leidt tot een frequentere toepassing van verliescompensatie dan als de vermogensinkomsten in box 1 worden gesaldeerd. Omgekeerd ook. Een negatief inkomen uit werk kan binnen een jaar worden gecompenseerd door positieve vermogensinkomsten. Kortom, het totale aantal gevallen van verliescompensatie bij een separate box 1 voor inkomsten uit werk en een separate box 3 voor inkomsten uit vermogen zal hoger zijn dan bij een ‘consolidatie’ van inkomsten uit werk en inkomsten uit vermogen in één box.

3.6.2 ‘Horizontale’ verliescompensatie

Mocht in box 1 na de verticale verliescompensatie wel sprake zijn van een negatief inkomen van de gezamenlijke bronnen (alle huidige inkomsten uit arbeid c.a. in box 1 plus de inkomsten uit vermogen), dan vindt verrekening plaats volgens de huidige bepalingen van afdeling 3.13 van de Wet IB 2001. En kan daardoor een negatief inkomen worden gecompenseerd met een positief inkomen van de drie voorafgaande en de negen volgende kalenderjaren.

Ofwel, door het opnemen van inkomsten uit vermogen in box 1 en het schrappen van box 3 is geen apart verliesverrekeningssysteem voor vermogensinkomsten (in box 3) meer nodig en zal daarnaast het aantal gevallen waarbij verliesverrekening aan de orde is, ook nog afnemen.

3.6.3 Manipulatie met verliescompensatie?

De gedachte kan ontstaan dat dit systeem van verliescompensatie kan leiden tot fiscaal ongewenst gedrag. Want stel dat een koersdaling van effecten (lees: negatief inkomen uit vermogen) wordt ‘verzilverd’ door dat verlies door verkoop van de effecten te nemen en vervolgens te compenseren met inkomen uit arbeid.

Dat zien wij als koudwatervrees, omdat dit verlies ook reëel is geleden en in zoverre ook tot uitdrukking mag (zelfs moet) komen bij de inkomensbepaling. Het is geen ‘papieren’ verlies,

maar een daadwerkelijk geleden vermogensverlies. In zoverre is het dogmatisch zuiver om dit negatief inkomen uit vermogen te mogen compenseren met positief inkomen uit arbeid. Daarnaast leidt het nemen van dit verlies in enig jaar niet tot een vorm van afstel van belastingheffing, slechts tot een verschuiving in de tijd. Als de waardedaling van de effecten niet nu in aanmerking mag worden genomen door tussentijdse (geforceerde) verliesneming, komt het later bij uiteindelijke realisatie tot uitdrukking.

3.7 Andere aspecten

Afgezien van bovengenoemde aspecten geeft het opnemen van inkomsten uit vermogen in box 1 nog een aantal vereenvoudigingen:

- er is niet of nauwelijks nog (tarief)arbitrage tussen box 1 en box 3 mogelijk. Vermogensinkomsten in de winstsfeer én vermogensinkomsten in de privé sfeer worden beide in box 1 belast. Weliswaar in de winstsfeer met 14% mkb-winstvrijstelling en in de privé sfeer met 12% vermogensinkomstenvrijstelling (bestaande tbs-vrijstelling), maar dat minimale verlies zal geen aanleiding geven tot complexe constructies. Vermogensetikettering wordt minder spannend;
- er zal geen sprake meer zijn van peildatumarbitrage als wordt aangesloten bij de winstbepaling van art. 3.8 en art. 3.25 Wet IB 2001;
- vereenvoudiging van verzamelinkomen door wegvallen inkomen uit box 3 uit dat begrip verzamelinkomen.

4 Afschaffen van o.a. de tbs-regeling

De huidige tbs-regeling van art. 3.91 e.v. Wet IB 2001 is in 2001 bij de invoering van de Wet IB 2001 in het leven geroepen. Het argument voor invoering was eenvoudig: voorkomen dat dat vermogensbestanddelen aan de winstsfeer met een heffing over de werkelijke inkomsten worden onttrokken en in box 3 worden gealloceerd met een forfaitaire heffing. Door de tbs-regeling wordt voorkomen dat vermogensbestanddelen die ter beschikking worden gesteld aan ondernemingen van gelieerde ondernemers, resultaatgenieters en vennootschappen forfaitair worden belast (met een forfaitair inkomen in 2001 van 4%) terwijl de werkelijke betaalde huren, renten, e.d. in die ondernemingen aftrekbaar zouden worden. Stel dat de werkelijke huur van een pand dat een dga verhuurt aan zijn eigen bv 9% van de waarde van het pand is, zou slechts forfaitair 4% van die waarde in box 3 worden belast terwijl 9%

werkelijk betaalde huur aftrekbaar zou zijn. Dit, nog afgezien van het onbelast blijven van waardestijgingen in box 3.

Als vermogensinkomsten evenwel niet langer forfaitair worden belast, maar aan de hand van de werkelijk ontvangen inkomsten, en ook waardemutaties in de heffingsgrondslag worden betrokken, is er geen reden meer om vermogensbestanddelen die ter beschikking worden gesteld aan ondernemingen van gelieerde (rechts)personen afzonderlijk via een tbs-regeling te behandelen. Die kunnen voortaan meelopen in de reguliere belastingheffing over inkomen uit vermogen. Ofwel, de huidige tbs-regeling kan worden afgeschaft.

Dat vergt een overgangsregeling voor bestaande terbeschikkinggestelde vermogensbestanddelen wegens de sfeerovergang, maar als wordt geopteerd voor een vermogenswinstbelasting kunnen die vermogensbestanddelen in de tbs-sfeer geruisloos 'tegen boekwaarde' worden omgezet in vermogensbestanddelen in box 1 in het systeem van belastingheffing over vermogensinkomsten.

Bovenstaande geldt mutatis mutandis ook voor bijvoorbeeld met een werkzaamheid verband houdende lucratieve belangen. Wederom een grote vereenvoudiging van ons inkomstenbelastingstelsel: de huidige lucratief belangregeling, bepaald geen eenvoudige regeling, kan ook worden afgeschaft.

5 Voor de goede orde: box 2 dient in stand te blijven

Om een misverstand te voorkomen: hoofdstuk 4 van de Wet IB 2001 (box 2: inkomen uit aanmerkelijk belang) dient intact te blijven. Inkomen dat een aanmerkelijkbelanghouder geniet, is immers al eerder voorwerp van heffing in de vorm van vennootschapsbelasting geweest, waardoor het inkomensbegrip en het tarief in box 2 afwijkt van hoofdstuk 3 van de Wet IB 2001 (box 1: inkomen uit werk en woning).

6 Weerstand

6.1 Terug naar de Wet inkomstenbelasting 1964?

De gedachte zou kunnen ontstaan dat het afschaffen van box 3 sterk lijkt op een weg terug naar de systematiek van de Wet IB 1964. Met alle bijbehorende problemen die juist de aanleiding vormden om in 2001 over te schakelen naar een heffing van 30% over een fictief rendement van 4% over de waarde van het vermogen. Immers, art. 24 e.v. van de Wet inkomstenbelasting 1964 rammelde aan het eind van vorige eeuw.

Voor een deel is dat ook zo. Maar voor een deel ook weer niet. De Wet IB 1964 kende in art. 24 e.v. inderdaad ook een heffing over inkomen uit vermogen volgens het werkelijke stelsel. Alleen werden destijds slechts de directe inkomsten uit vermogen belast, als hoofdregel geen waardeaan groei. En dat leidde tot 'fiscaal cowboygedrag': belaste jaarinkomsten werden omgezet in onbelaste vermogensgroei. Door bijvoorbeeld geen beursgenoteerde aandelen die jaarlijks dividend uitkeerden te kopen, maar in plaats daarvan groeifondsen. Dat zijn fondsen die geen dividend uitkeerden maar de ingehouden winsten gebruikten om in nieuwe fondsen te herbeleggen om zo (onbelaste) waarde stijging van de aandelen voor de particuliere aandeelhouders te creëren.

Door niet alleen de reguliere jaarinkomsten te belasten maar ook waardemutaties, is dit oneigenlijk gebruik van bijvoorbeeld groeifondsen uit den boze. Wel kunnen belastingplichtigen die een "buy and hold" strategie hanteren, zal de belastingheffing op vermogenswinsten langdurig worden uitgesteld. Dit is inherent aan het "totaalwinstbegrip" en "goedkoopmansgebruik", zoals dat ook voor ondernemers en bedrijven geldt.

6.2 Dwing je belastingplichtigen tot een grote administratieplicht?

Door een inkomensdrempel van bijvoorbeeld € 3.000 krijgt een groot aantal belastingplichtigen niet met belastingheffing over vermogensinkomsten te maken. Dit is een arbitrair gekozen bedrag. Gezien de stijgende rentepercentages op spaartegoeden kan ook voor een hoger bedrag gekozen worden. Net zo zeer als nu een groot aantal belastingplichtigen niet met belastingheffing over inkomsten uit vermogen te maken krijgt door de werking van het heffingvrije vermogen van € 57.000.

Van degenen met een vermogensinkomen dat hoger is dan € 3.000, mag ook wat meer doenvermogen worden gevraagd.

Daarnaast geldt dat heffing over indirecte inkomsten uit vermogen (in de vorm van al dan niet gerealiseerde waardemutaties) ook nu al aan de orde is bij onder andere vermogensbestanddelen in de winstsfeer en bij belastingplichtige lichamen in de vennootschapsbelasting.

7 Ten slotte

Het Register Belastingadviseurs beseft dat het schrappen van box 3 en het alloceren van vermogensinkomsten in box 1 door velen als 'schokkend' zal worden ervaren en een andere mindset vergt.

Het Register Belastingadviseurs wil met bovenstaande oplossing evenwel aanzetten tot nadenken over een belastingwetgeving op het gebied van vermogensinkomsten die enerzijds dogmatisch zuiver is, maar anderzijds beslist ook door eenvoud en kostenefficiency in de praktijk uitstekend toepasbaar is.